Stv@eduskunta.fi
Etäkuuleminen

HE 123/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaaliturvarahastojen säästöjen valtion ja kuntien talouden vahvistamiseen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuksen, sairaanhoitokorvausten ja työtulovakuutuksen menojen rahoittamiseen kohdistuvia valtion, vakuutettujen ja työnantajien rahoitusosuuksia. Sairausvakuutuslain mukaisesta valtion perusosuudesta päivärahaetuus- ja kuntoutusrahakuluissa luovuttaisiin. Vakuutettujen rahoitusosuutta korotettaisiin siten, että vakuutettujen osuus sairaanhoitovakuutuksen kuluista olisi 48,6 prosenttia ja valtion rahoitusosuus laskisi 51,4 prosenttiin. Työnantajien rahoitusosuutta sairausvakuutuksen työtulovakuutuksesta esitetään korotettavaksi 68 prosenttiin ja palkansaajien ja yrittäjien rahoitusosuutta alennettavaksi 32 prosenttiin vuodesta 2025 lukien.

Esityksen tavoitteena on toteuttaa sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen kanavavointi velkaantumiskehityksen taittamiseen eli valtion ja kuntien talouteen sekä toteuttaa sairaspäivärahaan kohdistuvat säästöt kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa päätetyllä tavalla.

Säästöt toteutettaisiin siten, että valtion rahoitusosuus sairasvakuutuksen etuusmenoista pienenisi ja työnantajien, palkansaajien ja yrittäjien rahoitusosuus lisääntyisi.

Esityksen seurauksena sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan ja kuntoutusrahan määrä alenisi kaikilla vakuutetuilla, joiden vuositulot olisivat yli 27 633 euroa vuoden 2024 tasolla. Sairauspäivärahan leikkaaminen heikentää keskituloisten sairauspäivärahaa noin 300-400 euroa kuukaudessa. Esityksen mukaan asiakkaat, joilla työkyvyttömyys on pitkittynyt, voivat pyrkiä hakeutumaan kokonaan työkyvyttömyyseläkkeelle ja toisaalta esityksen seurauksena myös kuntoutushalukkuus voi

CC BY

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
www.hyvil.fi
etunimi.sukunimi@hyvil.fi
Y-tunnus: 3324881-1

Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
www.hyvil.fi
fornamn.efternamn@hyvil.fi
FO-nummer: 3324881-1

vähentyä kuntoutusrahan pienentyessä. Henkilöiden, joiden sairauspäivärahaa leikataan, kyky vastata sairaanhoitoon liittyvistä kustannuksista, kuten asiakasmaksuista, lääkkeistä ja matkakustannuksista heikentyy. Esityksessä arvioidaan, että uusia perustoimeentulotuen saajia tulisi esityksen seurauksena 600 ja muutos voisi lisätä asumistuen saajien määrää 800 henkilöllä.

Sairauspäivärahan ehdotettu säästö kohdentuu myös työnantajien saamiin korvauksiin siltä ajalta, kun työantaja maksaa palkkaa. Uudistus heikentää työnantajien taloudellista asemaa korvausten aleneman verran.

Hyvilin huomioita esitykseen

Kanavointiratkaisu on kokonaisuutena monimutkainen ja siten vaikeasti ymmärrettävä. Esitys vaikuttaa hyvinvointialueille sekä työnantajamaksujen kasvuna että väestön sosiaaliturvan leikkauksen kautta järjestämisvastuullisen palvelutarpeen kasvuna.

Esityksen perusteella jää epäselväksi, miten esitys lopulta vaikuttaa hyvinvointialueiden talouteen ja palvelutasoon. Hyvinvointialueiden osalta olisi esitettävä tarkemmat laskelmat siitä, kuinka paljon kulut kasvavat ja miten hyvinvointialueiden taloudellinen asema ja mahdollisuudet selviytyä lakisääteisistä tehtävistään esityksen seurauksena muuttuvat. Hyvil muistuttaa, että hyvinvointialueet ovat merkittäviä työnantajia, joiden työantajamaksujen korotus johtaa kustannuskasvuun ja sitä kautta valtion rahoitustarpeen lisääntymiseen hyvinvointialueille. Lakiehdotusmateriaalista ei ole luettavissa, onko tämä kustannuskasvu huomioitu riittävällä tavalla hyvinvointialueiden rahoituskasvuna ja sisältyykö se valtion talousarvioraamiin.

Hyvinvointialueet ovat merkittäviä työantajia ja erityisesti sosiaali- ja terveysalalla sairauspoissaoloja on paljon. Työnantajakulujen kasvattaminen voi vähentää työnantajien halukkuutta työllistämiseen ja siten vaikuttaa henkilöstön saatavuuteen sekä veto-ja pitovoimaan. Esitetty muutos vaikuttaisi myös työntekijöihin, joiden työkyky on osittain alentunut (kuntoutusrahan ja osasairauspäivärahan leikkaaminen). Uudistuksen vaikutus yhden huoltajan kotitalouksiin, pitkäaikaissairaisiin ja naisiin voi olla suuri ja leikkaus voi heikentää muun muassa näiden ryhmien toimeentuloa merkittävästi

Hallituksen tällä hallituskaudella päättämien lukuisten sosiaaliturvaleikkausten ja muiden lakimuutosten yhteisvaikutuksia ei täysin pystytä arvioimaan. Esim. sairaalaverkkoa uudistetaan, hoitotakuulainsäädäntöä höllennetään ja asiakasmaksut nousevat. Näiden toimien seurauksena voi olla hyvinvointialueiden palveluiden saatavuuden heikkeneminen, asiakkaiden hoitoonpääsyn piteneminen ja

asiakkaiden omakustannusvastuun lisääntyminen samalla kun heidän sosiaaliturvan tasonsa laskee. Mikäli hoitoon pääsy tavoitteista huolimatta pitkittyy, pidentyy sairauslomakausi ja sairaspäivärahaetuuden alentumisesta johtuen tilanne vaikuttaa yksilötasolla sekä työnantajalle taloudellista tilannetta heikentävästi. Vanhempien taloudellisen tilanteen heikkeneminen vaikuttaa negatiivisesti koko perheen, myös lasten ja nuorten hyvinvointiin. Hyvinvointialueille tilanne näyttäytynee myös ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen tarpeen kasvuna.

Hyvil katsoo, että tässä esityksessä esitettävien muutosten vaikutus yhdistettynä muihin samaan aikaan vireillä oleviin sosiaaliturvan leikkauksiin edellyttää esitettyä laajempaa kokonaisvaikutusten arviointia. Samalla tulee tarkennetusti varmistaa, että muutosten suorat ja välilliset vaikutukset hyvinvointialueiden rahoitustarpeeseen huomioidaan täysimääräisinä hyvinvointialueiden kokonaisrahoituksessa.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Tuula Kock
Asiantuntijalääkäri

Jaana Viemerö
Erityisasiantuntija